

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

 Алла РЕВУЦЬКА

«30» 08 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БІЗНЕС-ДІАГНОСТИКА ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ

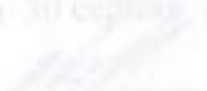
Освітній рівень: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: Бізнес-економіка

Факультет: економіки і підприємництва

Підготував: Юрій ЛЮБСЬКИЙ

Голова кафедри: Юрій ЛЮБСЬКИЙ

2022 р.

© УНУС, 2022 рік

© С.М.С. 2022 рік

Умань – 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Бізнес-діагностика та оцінка ризиків» для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка освітньої програми Бізнес-економіка. – Умань: Уманський НУС, 2022. – 18 с.

Розробники: Людмила СМОЛІЙ, доцент кафедри економіки, к. е. н., доцент

_____ Людмила СМОЛІЙ

Робоча програма затверджена на засіданні
кафедри економіки

Протокол від 30 червня 2022 року № 14

Завідувач кафедри
економіки

_____ Руслан МУДРАК

«30» 06 2022 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва

Протокол від 30 серпня 2022 року № 2

Голова _____ Юрій ЦИМБАЛЮК

«30» 08 2022 року

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань: <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>	Обов'язкова	
	Спеціальність: <u>051 Економіка</u>		
Модулів – 1	Освітній рівень: <u>другий (магістерський)</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 135 год.		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8		Лекції	
		16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	4 год.
		Лабораторні	
			-
Самостійна робота			
89 год.	123 год.		
		Вид контролю: екзамен	

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Бізнес-діагностика та оцінка ризиків» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Мета вивчення дисципліни: формування навичок реалізації комплексного підходу до діагностики економічної і фінансової діяльності та аналітичної оцінки ризиків функціонування сучасного підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Завдання дисципліни:

- формування навичок аналітичної діяльності з діагностики реального стану підприємства та впливів його зовнішнього середовища;
- дослідження стабільності роботи підприємства за різними рівнями та напрямками його функціонування;
- засвоєння теоретичних засад і формування умінь із діагностики потенціалу підприємства;
- комплексне оцінювання поточного економічного стану підприємства на основі фінансової звітності об'єкта;
- дослідження причин відхилень фактично отриманих результатів діагностики від показників нормального (оптимального) стану суб'єкта господарювання та виявлення або прогнозування можливих наслідків зміни ефективності його діяльності;
- обґрунтування управлінських рішень щодо методів оптимізації діяльності об'єкта дослідження та діагностики з позицій забезпечення економічної безпеки підприємства;
- формування вміння ідентифікувати економічні ризики діяльності господарюючих суб'єктів;
- набуття навичок здійснення якісного та кількісного аналізу ступеню ризику статистичним та експертним методами;
- засвоєння методичних засад здійснення якісного та кількісного аналізу ступеню ризику;
- формування здатності вибирати доцільні заходи з управління виробничими, маркетинговими та фінансовими ризиками.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-наукової програми: вивчення змісту дисципліни базується на освоєнні курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти «Бізнес-планування та управління проєктами»; органічно поєднується з вивченням освітньої компоненти «Стратегічне управління бізнесом».

Результатом вивчення дисципліни є набуття здобувачами таких **компетентностей:**

ЗК2.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8.Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

СК1.Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК3.Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК8.Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК12. Здатність визначати та розв'язувати економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства

Вивчення дисципліни має забезпечити отримання здобувачами таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем

ПРН 4. Розробляти соціально-економічні проєкти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 15. Організувати розробку та реалізацію соціально-економічних проєктів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. БІЗНЕС-ДІАГНОСТИКА

Тема 1. Бізнес-діагностика: поняття, зміст, принципи проведення

Сутність, мета і завдання бізнес-діагностики. Принципи і вимоги до проведення бізнес-діагностики. Види діагностики підприємства. Визначення передумов та необхідності проведення бізнес-діагностики на підприємстві. Основні причини вдавання до діагностичних заходів. Складові бізнес-діагностики підприємства. Перелік основних заходів з діагностування стану підприємства. Процес комплексної діагностики діяльності підприємства.

Методичний апарат та інструментарій бізнес-діагностики. Використання методів, що ґрунтуються на кількісній оцінці стану: зіставлення, порівняння, індексний, пофакторний тощо. Економіко-математичні методи, сфера їх використання. Моделі: описові й аналітичні. Спеціальні діагностичні методи: SWOT-аналіз, бенчмаркінг, аналіз ланцюжка створення вартості, аналіз полів бізнесу та ін. Методи якісної оцінки в бізнес-діагностиці. Експертні методи, метод Дельфі.

Тема 2. Діагностика конкурентного середовища підприємства

Сутність і основні показники діагностики конкурентного середовища підприємства. Оцінка конкурентного статусу підприємства та вибір стратегії розвитку. Особливості формування стратегічної позиції підприємства в конкурентному середовищі. Застосування SWOT-аналізу в процесі діагностики протистояння підприємств-конкурентів. Чинники, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства. Ключові аспекти забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Багатофакторна конкурентоспроможність. Сутність і показники конкурентоспроможності товару. Основні методи оцінки конкурентоздатності продукції підприємства. Якісні показники конкурентоздатності. Модель Розенберга.

Тема 3. Діагностика майна і ринкова вартість бізнесу

Підприємство як майновий комплекс. Затратні та дохідні методи оцінки майна. Ліквідаційна оцінка майна підприємства-банкрута. Справжня економічна вартість підприємства як цілісного майнового комплексу. Проблема ринкової оцінки майна та її розв'язання в сучасній економіці. Метод капіталізації доходу, сфера його раціонального використання. Показники чистого прибутку й грошового потоку як основа оцінки. Проблеми використання методу: визначення чистого доходу й вибір ставки дисконтування. Метод дисконтування майбутнього доходу. Проблеми прогнозування грошових потоків, їх розв'язання. Модель CAPM і обчислення ставки дисконтування. Ринкові порівняння і аналогова оцінка підприємства. Гудвіл і його оцінка. Поняття гудвілу і методичні підходи до його оцінки. Метод надлишкових прибутків як сукупна оцінка активів. Метод роялті для оцінки нематеріальних активів. Оцінка активів, по яких немає сформованого ринку, – метод створення.

Тема 4. Фінансова діагностика

Мета та завдання фінансової діагностики на підприємстві. Основні моделі фінансової діагностики, їх характеристика. Система показників фінансового стану підприємства. Діагностика за показниками ліквідності, фінансової стійкості, обіговості, рентабельності. Життєвий цикл підприємства і тенденції у значеннях певних груп показників фінансового стану. Інтегрована оцінка фінансового стану підприємства. Процедури синтезування одиничних та групових показників, способи їх оцінки. Різноманітність підходів до оцінки фінансового стану з урахуванням специфіки замовника. Оцінка майнового стану підприємства. Оцінка фінансової незалежності та фінансової стійкості підприємства. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка ділової активності підприємства. Оцінка ефективності діяльності підприємства. Методи діагностики ймовірності банкрутства

Тема 5. Діагностика виробничого потенціалу та економічної безпеки підприємства

Поняття виробничого потенціалу. Характеристики виробничого потенціалу (системні, структурні, кількісні, якісні). Оцінювання виробничого потенціалу. Ресурсний, структурний і цільовий підходи до визначення виробничого потенціалу. Показники оцінки виробничого потенціалу. Результати оцінки виробничого потенціалу та їхнє застосування.

Вивчення рівню економічної безпеки. Дослідження факторів, що обумовлюють рівень економічної безпеки. Традиційна система забезпечення економічної безпеки підприємства. Три концептуальні групи методів оцінки економічної безпеки. Види ризиків за умов оцінки економічної безпеки. Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки. Причинно-наслідкові зв'язки зміненій ефективності функціонування підприємства. Система критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства. Класифікація показників вимірювання рівню ефективності діяльності підприємства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОЦІНЮВАННЯ ТА АНАЛІЗ РИЗИКІВ

Тема 6. Функціонування бізнесу в умовах невизначеності та ризику. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику

Функціонування бізнесу в умовах ризику. Внутрішнє і зовнішнє середовище господарювання. Поняття повної, часткової невизначеності, повної визначеності. Причини виникнення невизначеності. Ситуація невизначеності і ситуація ризику.

Поняття ризику і його різновиди. Сутність ризику і причини його виникнення. Основні риси ризику. Функції ризику. Класифікація ризиків за належністю до країни функціонування господарського суб'єкта, рівнем виникнення, сферою походження, причинами виникнення, ступенем обґрунтованості прийняття ризику, відповідністю припустимим межам, ознакою реалізації ризиків, масштабами впливу, можливістю прогнозування, ступенем впливу на господарські суб'єкти. Специфіка управління ризиками.

Крива розподілу імовірності отримання прибутку. Крива розподілу ймовірностей втрат прибутку. Сутність якісного та кількісного аналізу ризиків. Принципи аналізу ризиків. Напрямки аналізу підприємницьких ризиків. Збитки, які виникають в процесі підприємницької діяльності. Методи аналізу ступеня ризику.

Методи кількісної оцінки ступеня ризику: статистичний метод; метод аналізу доцільності витрат; метод експертних оцінок. Характеристика області абсолютної стійкості, нормальної стійкості, області нестійкого стану, критичного стану, кризового стану підприємства на основі кривої економічного ризику. Метод Дельфі. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків.

Topic 7. Characteristics of production, marketing and financial risks.

Concept of industrial risks. Categories of industrial risks. Direct production risks. A group of risks that arise in the process of developing a firm's strategy. Supply risks. Group of risks of violation of planned deadlines.

Concept of marketing (realization) risk. Direct sales risks.

Risks: insufficient segmentation of sales markets; incorrectly selected target market segment; wrong choice of sales strategy; improper organization and obtaining inadequate results of marketing research; erroneous pricing; unsuccessful organization of the sales network and product promotion system.

Risks of interaction with counterparties and partners in the process of organizing the sale of products (services). Risks of unforeseen competition.

Concept of financial risks. Risks related to the purchasing power of money: currency, inflation, deflation. Risks of unforeseen costs and production cost overruns. Risks of failure to provide economic activity with the necessary financing.

Тема 7. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.

Поняття виробничих ризиків. Категорії виробничих ризиків. Безпосередньо виробничі ризики. Група ризиків, що виникають у процесі розробки стратегії фірми. Постачальницькі ризики. Група ризиків порушення планових термінів.

Поняття маркетингового (реалізаційного) ризику. Безпосередньо збутові ризики.

Ризики: недостатньої сегментації ринків збуту; помилково обраного цільового сегмента ринку; помилкового вибору стратегії продажу; неправильної організації й одержання неадекватних результатів маркетингових досліджень; помилкового ціноутворення; невдалої організації мережі збуту і системи просування товару.

Ризики взаємодії з контрагентами і партнерами в процесі організації продажу продукції (послуг). Ризики непередбаченої конкуренції.

Поняття фінансових ризиків. Ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей: валютні, інфляційні, дефляційні. Ризики непередбачених витрат і перевищення витрат на виробництво. Ризики незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням.

Тема 8. Методи управління економічними ризиками. Розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та посилення позицій на ринку.

Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування. Самострахування, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику. Інформація в системі управління ризиками.

Реалізація прихованих резервів підприємства. Особливості визначення резервів підприємства на основі бізнес-діагностики. Можливі напрямки заходів з реалізації прихованих резервів.

Заходи з підвищення ефективності діяльності підприємства. Визначення загальної ефективності діяльності підприємства та виділення "слабких місць". Основні напрямки підвищення ефективності діяльності. Особливості розробки комплексних планів з покращення показників діяльності підприємства. Особливості визначення ринкових позицій та перспектив підприємства на основі бізнес-діагностики. Основні напрямки посилення ринкових позицій підприємства.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. БІЗНЕС-ДІАГНОСТИКА												
Тема 1. Бізнес-діагностика: поняття, зміст, принципи проведення	16	2	2	-	-	12	16	1	-	-	-	15
Тема 2. Діагностика конкурентного середовища підприємства	17	2	4	-	-	11	17	1	-	-	-	16
Тема 3. Діагностика майна і ринкова вартість бізнесу	17	2	4	-	-	11	17	1	1	-	-	15
Тема 4. Фінансова діагностика	17	2	4	-	-	11	17	1	1	-	-	15
Тема 5. Діагностика виробничого потенціалу	17	2	4	-	-	11	17	1	1	-	-	15

та рівня економічної безпеки підприємства												
Разом за ЗМ 1	84	10	18	-	-	56	84	5	3	-	-	76
Змістовий модуль 2. ОЦІНЮВАННЯ ТА АНАЛІЗ РИЗИКІВ												
Тема 6. Функціонування бізнесу в умовах невизначеності та ризику. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику	17	2*	4	-	-	11	17	1	-	-	-	16
Topic 7. Characteristics of production, marketing and financial risks (in Englisch)* Тема 7. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.	17	2	4	-	-	11	17	1	-	-	-	16
Тема 8. Методи управління економічними ризиками. Розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та посилення позицій на ринку.	17	2	4	-	-	11	17	1	1	-	-	15
Разом за ЗМ 2	51	6	12	-	-	33	51	3	1	-	-	47
Усього годин	135	16	30	-	-	89	135	8	4	-	-	123

*залучений стейкхолдер для спільного проведення аудиторного заняття

* тема викладається англійською мовою

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1. БІЗНЕС-ДІАГНОСТИКА			
1	Тема 1. Бізнес-діагностика: поняття, зміст, принципи проведення	2	-
2	Тема 2. Діагностика конкурентного середовища підприємства	4	1
3	Тема 3. Діагностика майна і ринкова вартість бізнесу	4	1
4	Тема 4. Фінансова діагностика	4	1
5	Тема 5. Діагностика виробничого потенціалу та рівня економічної безпеки підприємства	4	-
	Разом	18	3
Змістовий модуль 2. ОЦІНЮВАННЯ ТА АНАЛІЗ РИЗИКІВ			
6	Тема 6. Функціонування бізнесу в умовах невизначеності та ризику. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику	4	-
7	Topic 7. Characteristics of production, marketing and financial risks (in Englisch)* Тема 7. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.	4	-

8	Тема 8. Методи управління економічними ризиками. Розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та посилення позицій на ринку.	4	1
	Разом	12	1
	Всього	30	4

** тема викладається англійською мовою*

6. Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Бізнес-діагностика: поняття, зміст, принципи проведення Визначення передумов та необхідності проведення бізнес-діагностики на підприємстві. Основні причини вдавання до діагностичних заходів. Складові бізнес-діагностики підприємства. Перелік основних заходів з діагностування стану підприємства.	12
2	Тема 2. Діагностика конкурентного середовища підприємства Якісні показники конкурентоздатності. Модель Розенберга.	17
3	Тема 3. Діагностика майна і ринкова вартість бізнесу Проблема ринкової оцінки майна та її розв'язання в сучасній економіці. Метод роялті для оцінки нематеріальних активів. Оцінка активів, по яких немає сформованого ринку, – метод створення.	11
4	Тема 4. Фінансова діагностика Інтегрована оцінка фінансового стану підприємства. Процедури синтезування одиничних та групових показників, способи їх оцінки. Різноманітність підходів до оцінки фінансового стану з урахуванням специфіки замовника.	11
5	Тема 5. Діагностика виробничого потенціалу та рівня економічної безпеки підприємства Причинно-наслідкові зв'язки зміни ефективності функціонування підприємства. Система критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства. Класифікація показників вимірювання рівню ефективності діяльності підприємства.	11
6	Тема 6. Функціонування бізнесу в умовах невизначеності та ризику. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику Внутрішнє і зовнішнє середовище господарювання. Основні риси ризику. Функції ризику. Специфіка управління ризиками. Принципи аналізу ризиків. Напрямки аналізу підприємницьких ризиків. Збитки, які виникають в процесі підприємницької діяльності. Методи аналізу ступеня ризику.	11
7	Topic 7. Characteristics of production, marketing and financial risks. Risks of interaction with counterparties and partners in the process of organizing the sale of products (services). Risks of unforeseen competition. Concept of financial risks. Risks related to the purchasing power of money: currency, inflation, deflation. Risks of unforeseen costs and production cost overruns. Risks of failure to provide economic activity with the necessary financing Тема 7. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків. Ризики взаємодії з контрагентами і партнерами в процесі організації продажу продукції (послуг). Ризики непередбаченої конкуренції. Поняття фінансових ризиків. Ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей: валютні, інфляційні, дефляційні. Ризики	11

	непередбачених витрат і перевищення витрат на виробництво. Ризики незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням	
8	Тема 8. Методи управління економічними ризиками. Розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та посилення позицій на ринку. Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування. Самостраховання, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику. Інформація в системі управління ризиками.	11
Разом		89

6. Самостійна робота (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Бізнес-діагностика: поняття, зміст, принципи проведення Принципи і вимоги до проведення бізнес-діагностики. Види діагностики підприємства. Процес комплексної діагностики діяльності підприємства. Методичний апарат та інструментарій бізнес-діагностики. Визначення передумов та необхідності проведення бізнес-діагностики на підприємстві. Основні причини вдавання до діагностичних заходів. Складові бізнес-діагностики підприємства. Перелік основних заходів з діагностування стану підприємства.	15
2	Тема 2. Діагностика конкурентного середовища підприємства Сутність і основні показники діагностики конкурентного середовища підприємства. Оцінка конкурентного статусу підприємства та вибір стратегії розвитку. Особливості формування стратегічної позиції підприємства в конкурентному середовищі. Застосування SWOT-аналізу в процесі діагностики протистояння підприємств-конкурентів. Чинники, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства. Ключові аспекти забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Багатокутник конкурентоспроможності. Сутність і показники конкурентоспроможності товару. Основні методи оцінки конкурентоздатності продукції підприємства. Якісні показники конкурентоздатності. Модель Розенберга.	16
3	Тема 3. Діагностика майна і ринкова вартість бізнесу Проблема ринкової оцінки майна та її розв'язання в сучасній економіці. Ринкові порівняння і аналогова оцінка підприємства. Гудвіл і його оцінка. Поняття гудвілу і методичні підходи до його оцінки. Метод надлишкових прибутків як сукупна оцінка активів. Метод роялті для оцінки нематеріальних активів. Оцінка активів, по яких немає сформованого ринку, – метод створення.	15
4	Тема 4. Діагностика виробничого потенціалу. Фінансова діагностика Основні моделі фінансової діагностики, їх характеристика. Система показників фінансового стану підприємства. Діагностика за показниками ліквідності, фінансової стійкості, обіговості, рентабельності. Життєвий цикл підприємства і тенденції у значеннях певних груп показників фінансового стану. Інтегрована оцінка фінансового стану підприємства. Процедури синтезування одиничних та групових показників, способи їх оцінки. Різноманітність підходів до оцінки фінансового стану з урахуванням специфіки замовника.	15

5	<p>Тема 5. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства Традиційна система забезпечення економічної безпеки підприємства. Причинно-наслідкові зв'язки зміни ефективності функціонування підприємства. Система критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства. Класифікація показників вимірювання рівню ефективності діяльності підприємства.</p>	16
6	<p>Тема 6. Функціонування бізнесу в умовах невизначеності та ризику. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику Внутрішнє і зовнішнє середовище господарювання. Поняття повної, часткової невизначеності, повної визначеності. Причини виникнення невизначеності. Ситуація невизначеності і ситуація ризику. Основні риси ризику. Функції ризику. Специфіка управління ризиками. Принципи аналізу ризиків. Напрямки аналізу підприємницьких ризиків. Збитки, які виникають в процесі підприємницької діяльності. Методи аналізу ступеня ризику. Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків.</p>	16
7	<p>Topic 7. Characteristics of production, marketing and financial risks. Risks of interaction with counterparties and partners in the process of organizing the sale of products (services). Risks of unforeseen competition. Concept of financial risks. Risks related to the purchasing power of money: currency, inflation, deflation. Risks of unforeseen costs and production cost overruns. Risks of failure to provide economic activity with the necessary financing</p> <p>Тема 7. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків. Постачальницькі ризики. Група ризиків порушення планових термінів. Ризики взаємодії з контрагентами і партнерами в процесі організації продажу продукції (послуг). Ризики непередбаченої конкуренції. Поняття фінансових ризиків. Ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей: валютні, інфляційні, дефляційні. Ризики непередбачених витрат і перевищення витрат на виробництво. Ризики незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням</p>	16
8	<p>Тема 8. Методи управління економічними ризиками. Розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та посилення позицій на ринку. Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування. Самострахування, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику. Інформація в системі управління ризиками. Особливості розробки комплексних планів з покращення показників діяльності підприємства. Особливості визначення ринкових позицій та перспектив підприємства на основі бізнес-діагностики.</p>	15
Разом		123

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Теоретичні та практичні положення дисципліни вивчаються студентами в процесі роботи над лекційним курсом, участі у семінарських заняттях, самостійній роботі, яка полягає у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів, виконанні навчальних завдань.

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: лекції-бесіди, робота в мікрогрупах, семінари-дискусії, кейс-метод, аудіовізуальний метод, метод «дерева рішень», презентації. Лекції-бесіди – при читанні лекції студентам даються питання для самостійного розміркування, що дає змогу зосередити увагу на найбільш важливих проблемах теми, яка вивчається, визначити зміст і темп викладу навчального матеріалу з урахуванням рівня підготовленості та освіти аудиторії. Окрім питань студентів, вона допускає викладення ними своєї точки зору з того чи іншого питання. Робота в мікрогрупах використовується з метою є розв'язання дилем, що потребують колективного обговорення. Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу. Застосування аудіовізуального методу передбачає використання можливостей Інтернет, теле-, відео-, фото-, аудіо- та інших матеріалів у навчальному процесі. Метод «дерева рішень» використовується з метою зважити переваги і недоліки різних варіантів дій, рішень тощо, аналізуючи та оцінюючи альтернативні варіанти розв'язання проблеми та прогножуючи наслідки кожного з них.

Дистанційні технології навчання є однією з форм індивідуалізації освітнього процесу, що ґрунтується на принципах відкритого навчання з широким використанням комп'ютерних навчальних програм різного призначення та створює інформаційне освітнє середовище для передачі веб-ресурсів навчальних дисциплін і взаємодії між учасниками. Дистанційне навчання в Уманському НУС здійснюється відповідно до положення «Про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва». Для забезпечення освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в УНУС і використовується система управління навчанням Moodle. Матеріали курсу «Бізнес-діагностика та оцінка ризиків» розміщені на платформі Moodle <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1487>. В разі запровадження карантинних та інших обмежень, зумовлених необхідністю збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу, проводяться відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Google Meet, Moodle.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для забезпечення оцінювання проводиться поточний (модульний) та підсумковий (екзамен) контроль. Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань та вмінь здобувачів з того чи іншого модулю.

При контролі систематичності та активності роботи на семінарських заняттях оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання лабораторних робіт; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття; результати експрес-контролю тощо.

При контролі виконання індивідуальних завдань, які передбачені робочою навчальною програмою дисципліни (для заочної форми навчання), оцінюванню в балах підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; підготовка конспектів навчальних чи наукових тестів; підготовка реферативних матеріалів з публікації тощо.

При виконанні модульних завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і

практичні уміння, яких набули здобувачі після опанування певного модуля.

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, здобувачі мають право, з дозволу лектора за поданням викладача, який проводить практичні заняття, скласти їх до останнього семінарського заняття. Час і порядок складання визначає викладач, що веде практичні заняття.

Знання здобувача з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 60% від максимально можливої суми за цей модуль. В такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни встановлені викладачем.

Рейтингова сума балів з навчальної дисципліни після складання модулів та підсумкового контролю виставляється як сума набраних аспірантом балів протягом семестру та балів набраних здобувачем на підсумковому контролі.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які виконали всі модульні контролі, передбачені для даної навчальної дисципліни і за рейтинговим показником набрали не менш як 35 балів.

Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання здобувачів на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену у термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною робочою програмою навчальної дисципліни. Форма проведення контролю є комбінованою (передбачає усну відповідь на два теоретичних питання і письмово на одне тестове завдання). Зміст і структура контрольних завдань, екзаменаційних білетів та критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри.

Якщо у підсумку здобувач отримав за рейтинговим показником оцінку "FX", то він допускається до повторного складання підсумкового контролю з дисципліни. Здобувач, допущений до повторного складання підсумкового контролю зобов'язаний у терміни, визначені деканатом, перездати невиконані (або виконані на низькому рівні) завдання поточно-модульного контролю і скласти підсумковий контроль.

У разі отримання здобувачем за рейтинговим показником оцінки "F", то він повинен пройти повторний курс вивчення цієї дисципліни протягом наступного семестру (навчального року) за графіком, встановленим деканатом. Бали, отримані при вивченні дисципліни у попередній період, анулюються.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань здобувача закладена спеціальна 100- бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати здобувач за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (екзамену) здобувач може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (екзаміні) здобувач може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином.

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 70. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

1. Систематичність та активність роботи на семінарських заняттях.

При контролі систематичності та активності роботи на семінарських заняттях оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання завдань, що передбачені завданнями для самостійного опрацювання; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені як предмет дискусії тощо.

2. Модульний контроль.

При виконанні модульних (контрольних) завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і практичні уміння, яких набули здобувачі після опанування певного змістового модуля. Модульний контроль проводиться письмово у формі тестів (30 тестів за кожним зі змістових модулів). Максимальна оцінка за кожен модульний контроль – 10 балів.

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студенти мають право, з дозволу викладача, скласти їх до останнього семінарського заняття. Час і порядок складання визначає викладач. У разі, коли студент не з'явився на проведення модульної контрольної роботи без поважних причин, він отримує нуль балів. Перездача модульного контролю допускається у строки, які встановлюються викладачем. Знання студента з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 61% від максимально можливої суми за цей модуль. В такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни, встановлені викладачем.

3. Виконання самостійної роботи.

Самостійна робота здобувачів полягає у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів; виконанні навчальних завдань; опрацюванні лекційного матеріалу; підготовці до виступу на семінарських заняттях; поглибленому опрацюванні окремих лекційних тем або питань; пошуку (підборі) та огляді літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичному розгляді наукових публікацій; контрольній перевірці здобувачами власних знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до модульного контролю; систематизації вивченого матеріалу з метою підготовки до підсумкового контролю (екзамену).

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з курсу «Бізнес-діагностика та оцінка ризиків» забезпечує оцінку результатів навчання здобувачів на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Під час проходження підсумковому контролі (екзамені) здобувач може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Форма проведення контролю є комбінованою (передбачає усну відповідь на два теоретичних питання і письмово на одне тестове завдання). Кожне з питань та тестові завдання оцінюються за шкалою від 0 до 10 балів.

**Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни
«Бізнес-діагностика та оцінка ризиків»
(денна та заочна форми навчання)**

Поточний (модульний контроль)										Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
41 балів					29 балів						
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	Модульний контроль	T 6	T 7	T 8	Модульний контроль	30	100
6	6	6	7	6	10	6	6	7	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів). Здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу, засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Оцінка «добре» (74 – 89 балів). Здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі арифметичні помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка «задовільно» (60 – 73 бали). Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлені теоретичні питання, припускається грубих помилок при вирішенні практичного завдання.

Оцінка «незадовільно» (менше 60 балів). Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не володіє основними методами наукових досліджень при виконанні практичних завдань. Здобувач не допускається до складання іспиту, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно змістовому модулю) впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів.

12. Методичне забезпечення

1. Смолій Л.В. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Бізнес-діагностика та оцінка ризиків» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка». Умань, УНУС. 2022.
2. Смолій Л.В. Бізнес-діагностика та оцінка ризиків. Електронний навчальний курс для дистанційного вивчення навчальної дисципліни «Бізнес-діагностика та оцінка ризиків» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка. URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1487>.

13. Рекомендована література

Базова

1. Швиданенко Г. О. Бізнес-діагностика: практикум. К. : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2015. 160 с.
2. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид.: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с
3. Афанасьєв М. В. Економічна діагностика : навч.-метод. посібник. Х. : ІНЖЕК, 2007. 295 с.
4. Білоконенко Г. В. Економічна діагностика : конспект лекцій. Х. : ХНЕУ, 2006. 42 с.
5. Гетьман О. О. Економічна діагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 306 с.
6. Куліков П. М. Діагностика стану підприємства : навч. посібн. Х. : ХНЕУ, 2011. 227 с.
7. Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Карпов А.В. Економічний ризик та методи його вимірювання: Навчальний посібник. Одеса, 2011.
8. Сарай Н.І. Економічна діагностика. Навчальний посібник для студентів спеціальності «Економіка підприємства» усіх форм навчання. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 165 с.
9. Лактіонова О. А. Л 198 Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник / Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.
10. Артими-Дрогомирецька З.Б. Економічний ризик: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2013.- 316 с.
11. Гринчуцька В. Моделювання ризиків в економіці та бізнесі. Тернопіль, ТНТУ імені І. Пулюя, 2014. 88 с.
12. Васильєва Т.А., Леонов С.В., Кривич Я.М. та ін. Економічний ризик: методи оцінки та управління. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 208 с.
13. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с.
14. Мороз В.М., Мороз С.А. Ризик-менеджмент. Вид-во Кондор, 2019. 140 с.

Допоміжна

1. Смолій Л.В., Ревуцька А.О. Забезпечення стійкого фінансового стану переробних підприємств АПК на основі оптимізації структури капіталу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, № 3 (20), 2019, С. 348-356.
2. Смолій Л.В. Формування результатів господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць Уманського НУС. Серія «Економіка»*. Вип. 95, 2019.
3. Смолій Л.В. Дослідження кредитних ризиків у системі банківського кредитування аграрних підприємств. *Банківська справа*, № 1(151), 2020. С. 76–89.
4. Смолій Л.В., Колотуха С.М. Ідентифікація факторів впливу на стан банківського кредитування сільськогосподарських підприємств. *Банківська справа*. № 2 (152). 2020. С. 103-115.

5. Бурляй А., Бурляй О., Ревуцька А., Смолій Л., Клименко Л. Організаційно-економічні ризики екологізації сільського господарства. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Vol.7. No.1. Pp. 96–114. URL: <https://are-journal.com/are/issue/view/25>
6. Ревуцька А.О., Смолій Л.В., Бурляй А.П. Стратегія інновацій як засіб управління та розвитку бізнесу підприємства в умовах глобалізації. Збірник наукових праць УНУС. 2021. Вип. 99. Ч. 2. С. 81-94.
7. Стешенко О. Д. Ризикологія: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180 с.
8. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навчальний посібник / О.П.Логвінова, І.М.Семененко. Харків: Вид. ХНЕУ, 2015. 264 с.
9. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344с.
10. Економічний ризик: ігрові моделі: Навч. посіб. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко та ін. К.: КНЕУ, 2002. 446 с.
11. Загорна Т.О. Економічна діагностика. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 400с.
12. Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І., Олексюк О.І. Бізнес-діагностика підприємства: Навч.посіб. К.: КНЕУ, 2008. 344 с.
13. Кондрашихін А.Б., Пепа Т.В. Теорія та практика підприємницького ризику. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 224с.
14. Вівчар О. І. Оцінка вартості майна та бізнесу. Практикум. Тернопіль: ФОП Шпак В. Б., 2017. 57 с.
15. Храпкінка В. В. Оцінка бізнесу: Навч. посіб. Київ, 2015. 320с.
16. Чиркин А. Н. Оцінка бізнесу. Питання теорії. К., 2012. – 85 с.
17. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику. К.: Либідь, 2010. 176 с.
18. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. Київ: ЦУЛ, 2013. 188с.
19. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. Київ: КНЕУ, 2010, 292 с.

14. Інформаційні ресурси

Наукові ресурси:

1. Віртуальна бізнес-бібліотека кафедри економіки УНУС. URL: <https://ket.udau.edu.ua/ua/grantovij-proekt-corteva-grows/virtualna-biblioteka.html>
2. Віртуальна електронна бібліотека – ВВМ. URL: <http://www.velib.com/>
3. Електронні каталоги бібліотек України. URL: <http://e-catalog.name/>
4. Електронна бібліотека Lib.com.ua. URL: <http://www.lib.com.ua/>
5. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Українська бібліотека – «Джерело». URL: <http://ukrlib.com/>
7. Google Scholar — пошукова система, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>

Ресурси органів державної влади:

1. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua>.
2. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Національний Банк України: офіційний сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Міністерство економіки: офіційний веб-сайт. URL: <http://me.kmu.gov.ua>.
6. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

Інтернет-ресурси:

1. Financial Times <http://ft.com>

2. Business Week www.businessweek.com
3. The Economist www.economist.com

15. Зміни у робочій програмі на 2022-2023 навчальний рік.

Викладання навчальної дисципліни «Бізнес-діагностика та управління ризиками» розпочато в 2022-2023 н.р. у зв'язку з започаткуванням нової освітньо-професійної програми «Бізнес-економіка» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка».